

<http://www.arianafghanistan.com>

۲۰۱۹/۱۱/۰۲

پوهاند محمد بشير دويال

د شانگهای سازمان (SCO) لنډه پېژندنه او افغانستان ته يې اهميت

(د شانگهای د سيمه ييز سازمان د اتلسمې کلنې غونډې په مناسبت)

د (Shanghai Cooperation Organization) سازمان په ۲۰۰۱ م. کال کې دچين، روسيې، قزاقستان، قرغزستان، ازبکستان او تاجکستان هيوادونو له خوا دگډو امنيتي، اقتصادي او فرهنگي همکاريو په موخه د چين د شانگهای په ښار کې جوړ شوی دی. دا د Euro Asia د منطقي يو ښه متمرکز او د اهدافو له پلوه سره پېيلی سازمان بلل کيږي. نوښتگر يې د چين هيواد دی، د پورته ذکر شويو هيوادو ترڅنگ افغانستان، هند، منگوليا او پاکستان يې هم ځينی غړی او ځينی يې ناظر غړی دی او بيلاروس، ترکيه او سريلانکا يې په ديالوگ او خبرو اترو کې برخه اخلي. بشريت ته دا تجربه ثابته شوه چې د مخامختيا او تقابل پرځای همکاري او وصل ډير گټور تماميږي. منطقوی سازمانونه له اقتصادي انضمام سره توپير لري، مثلاً: سيمه ايزه همکاري او سيمه ايز اقتصادي انضمام يو شان نه دي آن داچې ددې دواړو تر منځ ډير لږ اړيکه ليدل کيږي کيدای شي ځيني هيوادونه پخپل منځ کې دگډ شمير مسايلو په برخه کې دهمکاري لپاره هوکړې ته رسيدلي وي خو پرته له دې چې يو بل ته دسوداگريزو امتيازاتو په اړه قايل شي. په منطقوی سازمان کې يو ډول (Functional/sectorial cooperation) همکاري موجوده وي، حال دا چې په اقتصادي انضمام کې ټوله توجه په بازار او تجارت باندې متمرکزه وي؛ يعنې يو (Market/Trade integration) شکل لري. د همدې تجربې له مخې اوس په نړۍ زيات شمير منطقوی سازمانونه لکه Gulf CAP, Cooperation Council, CACM, ASEAN, EUECOWAS, SAARC, ECO, SCO, وروستيو کې په ځانگړي ډول په آسيا کې، او خاصتاً زموږ لپاره د پاملرنې وړ يې،

سازمانونه دي. دغه سازمانونه هم زموږ لپاره او هم افغانستان ددوی لپاره اړ او ګټور دی. په تیره بیا دغه ډول سازمانونه او په هغو کې غړیتوب زموږ لپاره له اقتصادي پلوه ډیر اهمیت لري. البته یو شمیر یی د اقتصادي مقاصدو ترڅنګ امنیتي او نظامي اهداف هم لري، مثلاً د سارک د سازمان کلتوري اړخ ډیر جوت دی، خو اېکو تجارت ته ډیر ارزښت ورکوي، شانګهای بیا امنیتي مسایل هم خپله اجندا کې شامل کړي دي، خو موږ ته مهم یی اقتصادي اهداف دی. په تیره بیا د ورېښمو د لاری بیا جوړېدل له چین څخه تر پاریس پورې او له ولادی واستوک څخه تر لږبن پورې یی د ګړندی ریل ګاډی په واسطه تجارت د شانګهای یوه موخه ده. دا سازمان سیاسي موخي هم لري، البته کلتوري تعلقات یی هم بحثونو کې شامل دی، په دې توګه شانګهای یو سیاسي، اقتصادي، اوتولنیز سازمان دی. دغه سازمان په واقعیت کې د (شانګهای پینځه ډلې) یو پرمختللی جوړښت دی، چې په ۱۹۹۶ م. کال کې د چین، روسیې، قزاقستان، قرغیزستان او تاجکستان ترمنځ دخپل منځني باور د پیاوړتیا په موخه دیوه تړون له مخې جوړ شوي و. نوموړو هیوادونو په ۱۹۹۷ م. کال کې په مسکو کې بله غونډه جوړه کړ چې په ترڅ کې یی په سرحدی پولو کې دپوځیانو دکمولو په هدف یو موافقه لیک لاسلیک کړ. او په ۲۰۰۱ م. کال کې له دې تړون سره د ازبکستان په یوځای کیدو سره دشانګهای دهمکارۍ سازمان په نوم ونومول شو. چین، روسیه، تاجکستان، ازبکستان، قزاقستان، او قرغیزستان د شانګهای تړون اصلي بنسټ ایښودونکي غړي دي او هند، ایران، پاکستان اومنګولیا لا تراوسه څارونکي غړیتوب لري. افغانستان په ۲۰۱۲ م. کال کې د شانګهای څارونکي غړی شو، چې دغړیتوب له ورکړې وروسته د چین دبهرنیو چارو وزارت وویل چې دافغانستان امنیت او ثبات دسیمې لپاره ډیر مهم دی او هیله ده چې افغانستان به دناظر غړیتوب په ترلاسه کولو سره په سیمه کې دامنیت او ثبات لپاره خپلې هلې ځلې چټکې کړي(په هغه مهال افغانستان دبهرنیومداخلو او نیابتی جګړې له امله یو بی امله هیواد و). وروسته بیا د افغانستان دریځ پکې اوچت او لا مهم شو، اوس چې د سولې د ټینګښت امکان ډیر زیات شوی دی دغه سازمان افغانستان ته دغړۍ په توګه په نوی نظر ګوري.

په منطقوي سازمانو، قاره یی سازمانو او آن لویو نړیوالو سازمانو (مثلاًد م.م. سازمان) کې د غړیتوب ګټې زیاتې دي، خو دا د مربوطه غړی هیواد په قوت، قوی پالیسی او ملی او بین المللی دریځ پورې هم اړه لري. په غونډو او بحثونو کې فعاله برخه لرل، ښه دیالوګ، لابیګري، او تفاهم، مناسب موقف کی درېدل د یو هیواد ګټې خوندي کوي.

جغرافیایی موقعیت هم د هیوادونو دریځ باندې اغیزه لري. اوس د سیمې هیوادونه دې پایلې ته رسیدلي دي چې افغانستان د آسیا په دغه سیمه کې ستراتیژیک ارزښت لري. افغانستان د جنوبی او مرکزی آسیا د وصل نقطه ګرځېدای شي، چې د ټولو په ګټه ده. د آسیا زړه او د رېکا (۱-۸) په پرله پسې غونډو کې دا مسایل تر بحث لاندې راغلل او په ګډ توافق ومنل شول.

دلته به ولیدل شي چې افغانستان د شانګهای د اهدافو سره څومره همغږی دی او ګټې یی پکې دي، خومخکې تر هغه به ددغه سازمان په تشکیلاتو رڼا واچوو:

دغه سازمان دوه ګوني جوړښت لري، چې لومړی یی دسازمان دغونډو میکانیزم دی او بل یی دایمي څانګې چې په لاندې ډول دي:

۱. دحکومتونو دمشرانو شورا (لومړي وزیران)

۲. دبیرانیو چارو وزیرانو شورا،

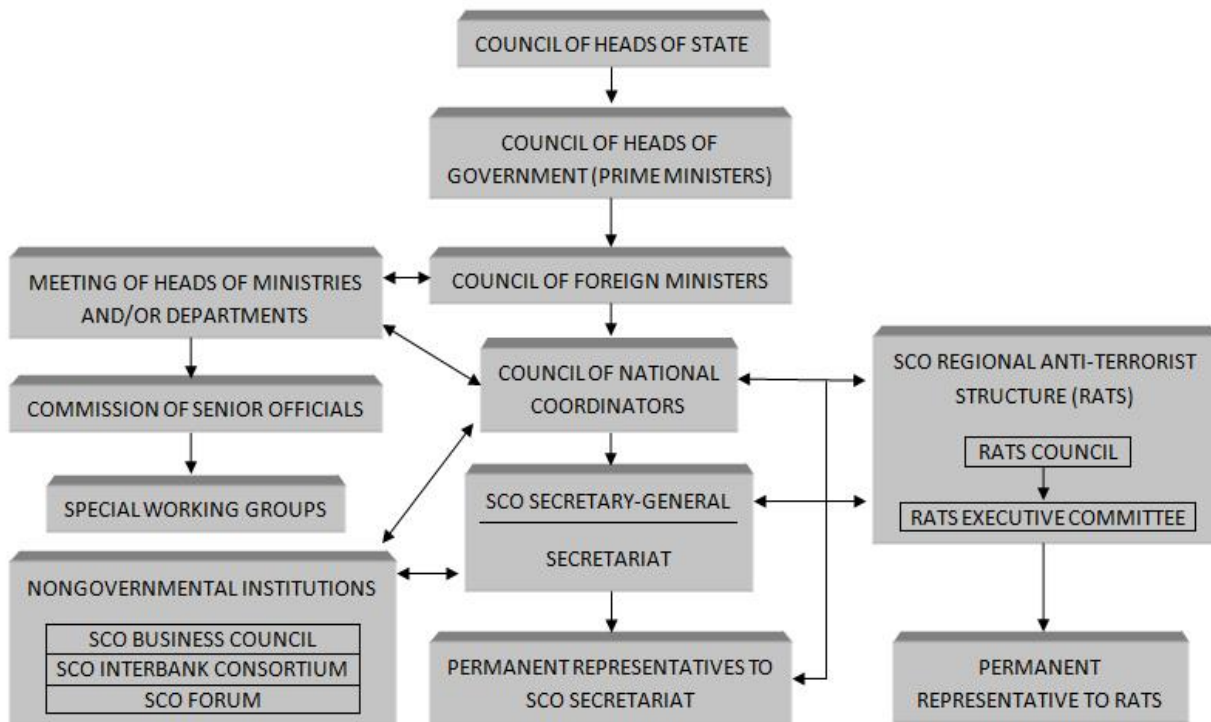
۳. دملي اژانسونو د مشرانو غونډه (تر اوسه د شانګهای سازمان د دفاع، اقتصاد، سوداګرۍ، ترانسپورت او فرهنگ وزیرانو او د امنیتي چارو کو، لکه: کورنیو چارو وزیرانو، لوی څارنوالان او د غړو هیوادونو مرستندویه سازمانونو مشرانو غونډې ترسره شوې دي).

۴. ملي همغږي کوونکي شورا،

۵. سکرتریت،

۶. د ترهګرۍ پر وړاندې د مبارزې سیمه ییز مرکز جوړول

THE STRUCTURE OF THE SHANGHAI COOPERATION ORGANISATION

د شانګهای د سازمان تشکيلاتی جوړښت

د شانګهای سازمان موخې:

۱. په سياسي، اقتصادي، سوداګريزو او پوځي چارو کې د همکارۍ پیاوړتیا؛
۲. د غیر قانوني کړنو، تروریسم، بېلتونپالنې او د غیر قانوني کډوالۍ پر وړاندې ګډه مبارزه؛
۳. د هیوادونو واکمنۍ ته درناوی؛
۴. د بالستیک ضد توغندیو تړون ته درناوی؛
۵. د سیمې امنیت ساتنه؛

چين اوروسيه د دغه ترون مهم او قوي غري دي او داسې بريښي چې دوی په نړۍ کې دامريکا دنفوذ او دځمکې په ټول غونډارۍ يې حاکم کيدوسره ډير موافق نه دي. دشانگهای دسازمان سياسي دريځونه، لکه: په ۲۰۰۵م کال کې ديوه ټاکلي مهالویش له مخې د شانگهای له غړو هيوادونو څخه دامريکايي ځواکونو د وتلو غوښتنه او دترهګرۍ ضد ګډ پوځي تمرينات، سبب شوي، چې دغه سازمان ته دنظامي اهدافو لرونکي سازمان په توګه هم وکتل شي. له اقتصادي پلوه منطقويټوب او په کوچنۍ، متوسطه او لويه کچه د اقتصادي منطقو جوړول يو ضرورت دی. د اقتصادي منطقو جوړول او په هغو کې ګډون تر سياسي روابطو هم مهم او په زړه پورې دی. په دې ډول روابطو سره اقتصادي وضعيت ښه کيږي، د سيمې د اوسيدونکو د ژوند ستنډرد او چټتري او اقتصادي سرچينې ډيرې ښې تخصيص کيږي. مارکيټونه سره نږدې کيږي او د ترانسپورت لګښتونه کميږي، په دې توګه يوبل څخه جلا کوچنۍ اقتصادونه يو بل سره متحد کيږي. د سيمې دننه له فزيکي او انساني پانګو څخه ښه استفاده کيږي، نوي صنايع ايجاديږي او د بهرنيو پانګو د جذب لپاره هم يوه ښه لاره ده. افغانان هيله لري چې د شانگهای اتلسمه کلنۍ غونډه چې په ازبکستان کې جوړيږي، په برياليتوب او د غوره پايلو به لرلو سره پای ته ورسيږي. افغانستان چې د سيمې لپاره ستراتيژيک جيوپوليتيک او جيواکونوميک ارزښت او دمنابعو او اقتصادي ريزرفونو له پلوه قوي پوتانسيل لري، بايد له دغو چانسونو غوره استفاده وکړي. ازبکستان د افغانستان دوست هيواد دی، چې د تاريخ په اوږدو کې د دغو دوو دوستو هيوادو تر منځ هيڅ ډول کرکيچ ندی واقع شوی. شمال ګاونډي د افغانستان لپاره تر ټولو ډاډمن او مطمئن ګاونډيان وو او وروسته تر دې هم دی.

پياوړې دې وي د دوستو ګاونډيو ترمنځ دوستانه روابط ژوندۍ اولټپاتې دې وي ډاډمنه سوله

تذکر:

هرگاه خوانندگان محترم متمایل باشند که نبشته ها و مطالب دیگری از این نویسنده را مطالعه کنند، می توانند با اجرای "کلیک" بر عکس نویسنده در صفحه مقالات، به فهرست "آرشیف" شان رهنمائی شوند!

د شانگهای د سيمه ييز سازمان د اتلسمې کلنۍ غونډې پمناست
b_doodial_de_shankay_۲۰۱۹_ghondey.pdf